

KULTUR

Maler Thomas Kluge er den eneste dansker på de internationale lister over hot og not inden for kunsten. Desværre på listen over de største kunstkandaler. **Nyhed.** Side 3

KRITIK | DEBAT | NAVNE

Kommende arkitekter arbejder for et måltid mad

I arkitektverdenen myldrer det med praktikanter, der ikke får løn. Og nogle steder arbejder selv færdiguddannede arkitekter gratis i håb om at hage sig fast i et fag hærgnet af arbejdsløshed.

GRATIS ARBEJDE

HELENE NAVNE, SIGNE AARESTRUP OG KJELD HYBEL

Ilka Lin beklager sig ikke. Hun kan godt lide at være på tegnestuen. Det er et ungt arkitektfirma. Masser af energi. Og hun brænder for det her fag; det mærker man med det samme. Desuden er hun vild med skandinavisk arkitektur, fordi den er mere eksperimenterende, mere legende end den amerikanske. Så på en måde er det hele, præcis som det skal være.

Bortset lige fra det med lønnen. Eller rettere sagt: Det med, at hun ikke får nogen løn.

»Jeg troede ikke, at det ville gå mig på, men det er mere frustrerende, end jeg umiddelbart troede«, siger Ilka Lin.

Ilka Lin er fra Maine, den tyndt befolkede og fyrretræsdækkede delstat i det nordøstlige hjørne af USA. For omkring fem år siden flyttede hun til Boston for at studere arkitektur. Nu er hun praktikant i det danske arkitektfirma Adept, der holder til på fjerde sal i et solidt baghus på Nørrebro.

Hun tager en pause fra den skærm, som for længst er blevet arkitektens vigtigste redskab, og følger med hen i en krog, hvor vi kan tale sammen uden at blive forstyrret. Ved et arbejdsbord i baggrunden står en ung fyr med en gul dunk lim i hånden og betragter en lyseblå skummodel af et urbant landskab, der er ved at tage form.

»Vi får mad, når vi er på arbejde, det er det hele...«, siger Ilka Lin. »Jeg lever af mine forældre og noget opsparing. Men det er ikke, fordi mine forældre er rige...«

Lige nu er de seks praktikanter hos Adept. Kun en enkelt af dem er dansker. Han hedder Jesper Nielsen og får SU i det

Det med at arbejde gratis er ikke noget, vi taler om, bemærker Ilka Lin, praktikant

Sådan er det ikke bare hos Adept, det er stilen på en del danske tegnestuer.

Udenlandske praktikanter må det første halve år enten leve af et legat eller med hjælp fra deres forældre. Det gælder også Victor Clayssen, praktikant fra Frankrig, som slutter sig til os i krogen. Han siger:

»Jeg har været her i fem måneder og er meget tilfreds. Selvfølgelig ville jeg gerne have haft penge for mit arbejde. Men det er godt at kunne skrive Adept på cv'et.«

»Det med at arbejde gratis er ikke noget, vi taler om«, bemærker Ilka Lin.

»Vi har ikke klaget over det... Bare i går kom der 50 nye praktikansøgninger. Så vi ved godt, at hvis vi ikke gør det, så er der nogle andre, der gør det. Det gør ondt. Men samtidig er du heldig.«

Praktikanter bygger modeller

De fleste praktikanter på tegnestuerne er bachelorer eller noget, der svarer til, og Arkitektforbundet har længe forsøgt at forhandle sig frem til en mindsteløn for dem. Uden held. Selv om alle de arkitektfirmaer, vi har været i kontakt med - både store og små - udtaler sig begejstret om praktikanterne indtaks.

»Praktikanter er nogle enormt dedikerede medarbejdere«, siger for eksempel Sinus Lyngby, partner i arkitektfirmaet Eftekt. »Og vi sætter stor pris på at have en international skare. Det giver et godt flow. Og det er en værdifuld arbejdskraft.«

Det samme mener Martin Krogh, der er en af partnerne i Adept. Hans firma har også kontor i Sydchina og arbejder i det hele taget meget internationalt, og så er det rart at have en varieret viden og mange sprogrepræsenteret på tegnestuen.

»Praktikanter kan være vildt inspirerende og give en indsigt i andre folks kultur. Og vi kan bruge dem til at screene, hvilke spændende konkurrencer der kommer i deres hjemlande. Det kan de

gøre mere effektivt, end vi selv kan«, siger Martin Krogh, da vi fanger ham på telefonen.

Ville der være ting, der ikke blev gjort, hvis I ikke havde seks gratis praktikanter?

»Praktikanterne er ikke livsnødvendige... Men der ville nok ryge nogle modeller. I dag kan vi jo lave det hele på computeren. Vi kan vise vores bygherre det hele digitalt, men vi synes, det er spændende at stå med modellen i hånden og kunne dreje den rundt... Og det er simpelthen for dyrt at lade en arkitekt stå og bygge modeller.«

Arkitektforbundet mener, at det er et alvorligt problem, at praktikanter arbejder gratis eller til en meget lav løn, men virksomhederne overtræder ikke nogen reg-

ler. Værre er det, at færdiguddannede arkitekter fra udlandet - i en tid med voldsom arbejdsløshed blandt danske arkitekter - i visse tilfælde arbejder uden løn eller for en uhyre beskedne betaling.

»Det er et område, vi har stor fokus på«, oplyser Arne Ennegaard Jørgensen, direktør i Arkitektforbundet.

Som at være praktikant

Arne Ennegaard kan ikke sige, hvor mange udlændinge med en frisk arkitekt-eksamen i bagagen der arbejder gratis på danske tegnestuer. De færreste har lyst til at klage over forholdene, for det kan betyde enden på en karriere, der endnu ikke for alvor er kommet i gang.

PRAKTIKANT. Jesper Nielsen er den eneste danske praktikant hos arkitektfirmaet Adept. Som studerende på arkitektskolen i København, får han SU under praktikken, mens de udenlandske praktikanter må leve af legater, opsparing eller forældrenes almisser. Det første halve år arbejder praktikanterne nemlig gratis. Foto: Per Folkver

Og hvorfor ansætte et brokkehoved, når det ikke er til at se enden på køen af ansøgere fra udlandet?

Vi har talt med en række nyuddannede arkitekter, både danske og udenlandske, som føler sig udnyttet og underbetalt,

SERIE

GRATIS ARBEJDE

Det bliver mere og mere almindeligt at arbejde gratis eller til en meget ringe løn i kulturlivet. Vi undersøger, hvad især unge mennesker er parat til at gøre for at få fodfæste inden for de kreative fag.

men som under ingen omstændigheder vil lægge navn til en kritik af systemet.

»I mange tilfælde er det vigtigere at kunne skrive et højt profileret navn på cv'et end at blive behandlet ordentligt«, som en af kilderne siger.

En anden fortæller, at han havde eksamenspapirer fra hele to lande med sig, da han ankom til Danmark og fik job hos Adept. Som så mange andre var han forelsket i skandinavisk arkitektur og var parat til at strække sig langt for at få praktisk erfaring i Danmark.

Hvor meget fik du så i løn, da du begyndte hos Adept?

»Det lyder skørt, men jeg fik ingen løn... De første seks måneder fik jeg slet ingenting... Det var som at være praktikant, de betalte mad og den slags for mig.«

Men du var jo ikke praktikant?

»Nej... Jeg ved godt, det lyder vanvittigt, at man med to eksaminer er nødt til at arbejde gratis i starten. Ingen har lyst til at arbejde uden at blive betalt for det... Men det er virkelig, virkelig svært for en nyuddannet arkitekt at finde et job«, siger den anonyme arkitekt.

Det sker ikke hos os

Martin Krogh fra Adept mener, at den pågældende må have misforstået noget. Adept har aldrig ansat uddannede arkitekter uden at betale dem løn, siger han:

»Det sker ikke ved os. Man starter på en overenskomstmæssig løn.«

Nu har vi så bare talt med en uddannet arkitekt fra udlandet, som er begyndt hos jer uden at få løn...

»Der tror jeg næsten, der er noget, du må have misforstået. Vi har nogle, som er meget tæt på at blive færdiguddannet fra skoler i Italien og Spanien, som skal ud og have et godkendt turnusforløb, inden de kommer tilbage og laver deres afsluttede eksamen. Men vi vil ikke have dem ind som praktikanter, hvis de har deres eksamen.«

Ifølge Arkitektforbundet skulle den anonyme arkitekt, der kommer fra et EU-land, sandsynligvis have haft en overenskomstmæssig løn, også selv om der var tale om sådan et turnusforløb, Martin Krogh henviser til.

»Så er man som regel så langt, at det svarer til en dansk kandidatuddannelse«, oplyser Arne Ennegaard fra Arkitektforbundet. »Men EU-reglerne kan godt være vanskelige at forstå for en tegnestuechef«, medgiver han.

Det siger sig selv, at alle arbejdsgivere bør betale en overenskomstmæssig løn til nyuddannede arkitekter, siger en studievejleder på en af landets arkitekt-skoler, som også ønsker at være anonym.

»Men jeg ved også, at rigtig mange ikke gør det«, siger vejlederen.

»Det er selvfølgelig op til den enkelte at gøre op med sig selv, om man vil arbejde under normallovsatsen eller eventuelt gratis. Men jeg synes ikke, det er fair af en arbejdsgiver at udnytte nyuddannede, fordi det p.t. er vanskeligt at få arbejde.«

Der er også noget andet, der kendetegner arkitekter, mener Arne Ennegaard:

»Du fik aldrig en djøf'er eller en ingeniør til at gå ud og arbejde gratis. Men arkitekterne er utrolig passionerede omkring deres arbejde. De skelner ikke mellem arbejde og fritid.«

Flere praktikanter og uddannede arkitekter fortæller om det særlige arbejdsraseri, der er en del af arkitektbranchen. Især når en deadline for en vigtig konkurrence nærmer sig. Og Adept-partner Mar-

Fortsættes side 3

Sådan ser fremtidens kunst ud

På det internationale kunstmarked kunne man i 2013 ikke komme uden om ørkenstaten Qatar. Danmark er til gengæld at finde på en international liste over årets største kunstkatastrofer.

KUNST

Du er samtidskunstner. Du vil gerne ramme tidsånden. Og du vil gerne ramme plet. Hvad gør du? Svaret er enkelt. Du skaber et værk, der kredser om emnet droner og udtrykker voldsom bekymring over overvågnings-samfundet. Du kan ikke lide det!

Ifølge en netop publiceret artikel i det mest læste internationale kunstmagasin, ARTNews, er droner den nye dille på den internationale kunstscene. Magasinet peger på en række udstillinger verden over, hvor droneinspirerede kunstværker har været det store tema. Kunstnerne har i nogle tilfælde brugt de pilotløse fjernstyrede luftfartøjer som kunstneriske redskaber, mens de i andre tilfælde har problematiseret, hvordan de potentielt ødelægger privatlivets fred.

Tendensen viste sig blandt andet på den canadiske fotobiennale Le Mois de la Photo i Montréal, der havde titlen 'Drone: the Automated Image'. Og den viste sig i New York, hvor kunstner- og designerduoen Adam Harvey og Johanna Bloomfield lancerede et 'antidrone'-projekt på The New Museum Of Contemporary Art.

I deres installation, som nu kan opleves flere steder i Europa, viser de en kappe, en hætte og en hijab i metallisk materiale, der beskytter mod dronernes infrarøde optagelser og anden snagen fra luften.

Men at ramme tidsånden er stadig ikke nok til at kunne få en placering på et an-

HOT. Den store tendens bliver kunst inspireret af droner, spår ARTNews. Her Adam Harvey og Johanna Bloomfields projekt, hvor særligt tøj camouflerer personen, der bærer det. Foto: Adam Harvey/ahprojects.com

det internationalt kunstmagasin ArtReviews årlige liste over kunstens mest magtfulde personer. På magasinets Power 100-liste for 2013 er den kinesiske kunstner Ai Weiwei med sin 9.-plads den højeste placerede kunstner. Han er dalet fra sidste års 3.-plads.

Helt i top er den 30-årige mor til tre og fyrstedatter fra Qatar Sheikha al-Mayassa al-Thani. Hun er i gang med at opbygge en kunstsamling til et nyt museum af den franske stjernearkitekt Jean Nouvel.

Over 5 milliarder kroner skulle Sheikha al-Mayassa al-Thani, ifølge ArtReviews udregninger, have indkøbt kunst for de seneste otte år.

I samlingen har hun således Paul Cézannes 'Kortspillerne', som i 2011 satte verdensrekord ved at være det dyreste maleri nogensinde solgt på auktion. Det gik for 1,3 milliarder kroner. Samtidig er fyr-

stedatteren det tydeligste eksempel på en generel tendens, nemlig at kunstmarkedet ikke længere er styret af gamleleuro-pæere.

»Det er symptomatisk, at en person opkøber vestlig kunst for at importere det til et sted, der i virkeligheden ligger midt i ørkenen«, har ArtReviews redaktør Mark Rappolt udtalt til engelske The Guardian.

Lige under fyrstedatteren på listen finder man de kapitalstærke amerikanske kunsthandlere David Zwirner, Iwan Wirth og Larry Gagosian. Og først her begynder man at se magtfulde kuratorer som schweizeren Hans Ulrich Obrist og englænderen Julia Peyton Jones fra Serpentine Gallery i London.

Kluges kongefamilie

Danskerne må man lede forgæves efter, selv om kunstneren Olafur Eliasson og den københavnske gallerist Nicolai Wallner tidligere har været at finde på listen. I engelske The Guardian undrer man sig dog mest over, at de to landsmænd, Charles Saatchi, som i 2002 var listens nummer 1, og kunstneren Damien Hirst, der sidste år var nummer 41, nu er ude.

»Det skyldes, at der ikke er mange

kunstnere, der har ladet sig inspirere af Damien Hirst-skolen. Det handler om indflydelse«, udtaler Mark Rappolt.

Lister, der netop rangerer folk efter indflydelse, er leflende og latterlige. Det mener folkene bag det kritiske amerikanske kunstmagasin Hyperallergic, der forleden publicerede deres liste som modsvar til ArtReviews under titlen: 'De tyve mest magtesløse personer i kunsten'.

På førstepladsen finder man kunstanmelderne ud fra begrundelsen, at »printmedierne nu er godt i gang med at fyre deres fuldtidskunstanmeldere«.

Anmelderne er kun en tand mindre ubetydelige end kunstnere, der maler selvportrætter, og som kan findes på listens andenplads. For intet emmer mere »af antikveret kunstner end et selvportræt udført med snilde« i en tid, hvor selvportrættet er demokratiseret, og almindelige mennesker tager selfies i stor stil, lyder dommen.

Hyperallergics liste er selvfølgelig en ironisering over den hierarkiske vestlige kunstscene, når den løbes over ende af nye medier og globalisering.

Ironisk er derimod ikke samme kunstmagasins liste over de største kunstkata-

strofer i 2013. På førstepladsen finder man den massive ødelæggelse af kulturarven i Syrien, blandt andet ødelæggelsen af minareten ved den store moske i Aleppo, som følge af den brutale borgerkrig.

Længere nede på samme liste finder vi igen indgrebene i privatlivets fred: På plads nummer 4 er skandalen efter whistlebloweren Edward Snowdens afsløring af den amerikanske efterretningstjeneste NSA's aflytningemetoder. Grænserne for privatlivets fred flytter sig, og det vil ifølge kunstmagasinet få stor betydning for den samtidskunst, vi fremover vil se. Og så er vi på en måde igen tilbage ved dronerne.

Ud fra en national betragtning kunne det have været rart at kunne gentage, at der heller ingen danskere er på listen over de største kunstkatastrofer i 2013. Men på 9.-pladsen, under overskriften 'Officielle portrætter', finder vi Thomas Kluges omdiskuterede portræt af den danske kongefamilie.

»Det er bekymrende«, skriver magasinet, »at vi i en verden med så mange talentfulde kunstnere og så megen god kunst endte med så mange forbriere«.

camilla.stockmann@pol.dk

Kommende arkitekter ...

Fortsat fra forsiden

tin Krogh tror, at man generelt giver den yderligere et tryk, når man er fra udlandet. Det gjorde han også selv, da han i sin tid var i praktik på den hollandske tegnestue MVRDV.

Tre døgn uden søvn

På et tidspunkt knoklede han i to døgn med et projekt uden at sove. Så spurgte en af cheferne, om han ikke også kunne gøre noget færdigt på et andet projekt?

»Han må have kunnet se, at den her stakkels unge praktikant ikke havde mere i sig. Men han lod mig lige tage et døgn mere. Jeg sagde: Okay, men til gengæld skal du give mig en rigtig god håndskitse ... Det var bare det fedeste. Den her studerende, som fik en håndskitse af en af verdens mest kendte arkitekter ... Så fik han til gengæld mig i et døgn mere, hvor jeg ikke sov«.

Da han efter syv måneder vendte hjem til Danmark, var han »døden nær«.

»Da havde jeg arbejdet mig selv fuldstændig ned. Men jeg ved ikke, om man får noget ud af at arbejde 60-70 timer om ugen ... Her på Adept tvinger vi faktisk folk til at gå hjem, hvis de har arbejdet hårdt op til en deadline, for de mister simpelthen hjernen ...«.

Det med at droppe søvnen kender Ilka Lin også godt. Ikke så meget fra Adept, understreger hun. Men fra skolen i Boston og fra arkitektvenner i New York:

»De arbejder sindssygt mange timer. Det er virkelig usundt. Men det er bare normen ... det er en del af vores skøre livsstil, og vi er villige til at gøre det«.

Ligesom mange er villige til at arbejde uden at blive betalt for det.

»Det er overraskende, hvor meget mine venner fra USA har arbejdet gratis. Det begynder under finanskrisen, og så er de bare blevet ved med at gøre det ...«.

Men flere og flere vil ikke finde sig i det, fornemmer Ilka Lin. Det er, som om noget er ved at ændre sig, i det mindste i USA:

»Jeg tror, vi er ved et vendepunkt lige nu«.

kjeld.hybel@pol.dk

GRAFISK VÆGKALENDER

Kalender designet af det københavnske designbureau 'Essensen'. Bagerst i kalenderen er der yderligere seks postkort med udvalgte mønstre fra kalenderen, som kan rives ud og indrammes eller sendes. **Pluspris 199 kr.** Alm. pris 250 kr.

FOUR HEARTS

"OPSIGTSVÆKKENDE TALENTFULD... STÆRKT SKUESPIL"
POLITIKEN

★★★★★ "SÅ VÆSENTLIG OG GRIBENDE, AT DEN BARE SKAL FORTÆLLES"
FILMMAGASINET EKKO

★★★★★ "EN BEMÆRKELSERVÆRDIG FILM... RAMMER LIGE I HJERTEKULEN"
CPHCULTURE

★★★★★ "ET STORT DRAMA... INTENS OG OVERBEVISENDE"
BERLINGSKE

★★★★★ "UTROLIG STÆRK... ÅRET STARTER GODT"
GO' MORGEN DANMARK

★★★★★ "MAVEPUSTER"
FILMCITAT.DK

★★★★★ "EN LILLE INTENS PERLE"
B.T.

★★★★★ KRISTELIGT DAGBLAD

★★★★★ EKSTRA BLADET

★★★★★ CINEMAZONE

★★★★★ JYLLANDS-POSTEN

★★★★★ METROXPRESS

★★★★★ FILMZ

★★★★★ NOSFERATU

★★★★★ ALT FOR DAMERNE

★★★★★ FVENS STIFTSTIDENDE

MICHAEL B. JORDAN MELONIE DIAZ KEVIN DURAND AND OCTAVIA SPENCER

FRUITVALE STATION

WINNER GRAND JURY PRIZE DRAMATIC 2013 SUNDANCE FILM FESTIVAL

OFFICIAL SELECTION FESTIVAL DE CANNES

WINNER AUDIENCE AWARD U.S. DRAMATIC 2013 SUNDANCE FILM FESTIVAL

I BIOGRAFERNE NU

Miracle Film